

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibvs, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm || Ianvarii Et Febrvarii

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10258

De S. Adelheide siue Aleide abbatissa.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77365](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77365)

Nouiomensis pontifice Radbodo presidente, regnante Francorum rege Philippo, & Roberto Flandriæ monarchiam tenente. Translatus est autem hic sanctus pater & preciosus Christi confessor Bertulphus cum supradictis admirandæ virginis Amelbergæ, multorumque sanctorum pignoribus de Orientali sanctæ Blandiniensis ecclesiæ parte ad altare, quod in medio ipsius basilicæ ædificatum & consecratum est in memoriam sanctæ incarnationis, natiuitatis, passionis, resurrectionis & ascensionis Domini nostri Iesu Christi, & in commemorationem omnium fidelium defunctorum, atque à domino Abbate Folcardo cum ipsidem sanctæ Amelbergæ, aliorumque sanctorum reliquijs in locello nouo collocatus, ipso cum fratribus sibi creditæ congregationis hanc eandem translationem administrante anno regiminis sui tertio, 13. Calend. Iunij, coram multitudine copiosa monachorum, clericorum ac vtriusque sexûs hominum. Ceterum quia huius dioceseos antistes huic sanctæ translationi, diu licet expectatus, aliasque occupatus, interesse non potuit, proximo suo ad nos aduentu tam presentibus per se, quam absentibus per literas, diem hunc festiuè celebrem cõstituit, ad laudem Christi, sanctorumque suorum, in quibus cum Deo patre & spiritu sancto uiuit & regnat per omnia secula seculorum, Amen.

VITA SAN TAE ADELHEIDIS SIVE ALEIDIS,
PRIMAE A. BATISSAE VILECENSIS, A BERTRADA,
*quam alij Bertam vocant, sorore S. Vuolphelmi Abbatis Bruvvilerensis
sanctimoniali conscripta, sed stylo per F. Lawr. Surium passim
mutato, & quibusdam nonnihil contractis.*

PROLOGVS AVTHORIS.

Domino N. Archipræsuli venerando, cunctis Christi cultoribus pro merito bonitatis amando, pauper, vilis & peccatrix illa indigna vocari sui ancilla, præsentis vitæ post tædia, æternæ beatitudinis præmia. Cõfortata exemplo Abraham patriarchæ, Deum familiari allocutione sæpius cõuenire audentis, adijciam adhuc loqui ad te dominum meum, fidum imitorem ipsius Dei omnipotentis, humilime clementiam tuam implorans, vt pro eius nomine, qui innumeris diuitum donarijs prætulit duo ærea minuta viduæ, æ neuum hoc opusculum gratum tuæ dominationi sit munusculum: hocque admoneris, vt mei pauperculæ orata implere non obliuiscaris: quatenus pro te intercedente sancta virgine, cuius merita hic habentur descripta, omnia tuæ humanæ fragilitatis deleantur delicta. Nos qui de te, Præsulum dignissime, patrem & dominum appellantes, & loco Christi pro nostrarum virium modulo venerates: sicut illi dicimus, cuius erga nos vices geris, Non nobis Domine, non nobis, sed no mini tuo da gloriam: ita post illum ad tuum honorem referimus, quicquid gesserimus laude dignum. Cùm enim tum ob nostra, tum aliorum subditorum, vel corrigenda vel etiam propulsanda mala labores suscipias, iure quoque ex ijs, quæ Deo adiuuante rectè gerimus, honor ad te redit. Sic pius ille magister, cuius es vicarius, seorsim quidem discipulos suos stultos & tardos corde ad credendum, vel alijs id genus modis appellabat: at coram reprehensoribus, qui eos spicas vellent, vel alia similia facientes carpebant, inuisita ratione tuendos suscipiebat. Itaq; hinc ego animata, exiguum hoc tuæ Dominationi offero munusculum, vt si qua in eo corrigenda sint, ea plorum virorum opera emendes. Si quis verò in inuidia stimulante illud calumniari velit, instar eius, quem iam diximus, magistri defendere nè dubites: vt cuius geris vicem, in eius quoque vestigijs gnauiter insistas. Porro si quis opus emendatione indigens putet esse indignum, quod tantæ dignitatis viro munus offeratur, nouerit is, tametsi calami magna est rusticitas, non paruam tamen in ipsa materia vtilitatem inesse: atque ita quod stylus impolitus videtur efficere contemptibile, id insigni precio materiæ munus effici gratissimum. Ieiuno quidam sermone multa præclare gesta prosequimur, putà beatæ matris Adelheidis Vitam: quam cùm Dominus admisit in beatorum cõsortium, qui nunquam non pro populo Dominum deprecantur, idque signis euidentissimis declarant:

Luc. 21.

Hucusque
non est mu-
rata phrasis

Psal. 113.

Luc. 24.

Matt. 12.

rãrit: quibus meritis ad hoc honoris culmẽ euecta sit, tibi imprimis, deindẽ etiam Christianis omnibus nõsse profuerit. Vndẽ etiam curandum est prudentiã tuã, vt siue hoc nostro, siue quouis alio stylo isthęc ad omnium notitiam perferantur, vt sciant omnes absque meritis nostris Dei benignitate factum esse, nõ hęc in oblivionem venirent. Pro qua re tu quoquẽ gratias agere debebis Domino Saluatori, qui cum esset Deus, homo fieri dignatus est, viuens & regnans cum Deo patre in vnitate spiritus sancti per omnia secula seculorum, Amen.

Sequebatur hic alius eiusdem prologus ad Deo sacratas virgines: quem vitandẽ prolixitatis causa omisimus. Testatur in eo, se ea quã scribit, habere ex earum relatione, quã S. Adelheidis adhuc viuẽtis doctrina & exemplis instituta fuere: tum etiam se libellum examinandũ obtulisse viris doctis, & ab eis approbatum esse. Hęc alterius prologi summa est.

HISTORIA.

Inchoãdo huic operi adsit gratia Spiritus sancti, qui author FEBRUAR. 5. est bonorum omnium, quã quisquã vnquã ab ipso mundi exordio facienda suscepit & perfecit: vt ab illo quoquẽ nostrum absoluat opus suppeditatione donorum eius, in quibus omnis boni initium atq; finis consistit. Et nos quidem contemplatione imperitiã nostrã adeo deijcimus, vt tãtum opus vel auspicari formidemus: sed verò diuini muneris consideranda largitate intantum animis confirmamur, vt facessat timor omnis, maximẽ cum scriptura teste, spiritus vbi vult spiret. Quem etiã nostris conatibus adspiraturũ confidimus, freti meritis sanctę matris nostrę Adel-

heidis: cuius vitam laudabilem literis mandare instituimus nos humiles eius ancillã. Operẽ precium autem facturã videmur, si primò nobilissimum eius stemma vel genus indicemus, ac deindẽ vitã sanctitatem commemoremus, Deiq; in ea virtutem suspicientes, illi gloriam tribuamus, qui, vt Apostolus ait, operatur omnia in omnibus. Patrem 1. Cor. 12. habuit Megengorem, illustrem Comitem, qui suo tempore magnus inter principes & perquam celebris habebatur. Mater Gerbirga diãta est, nõ minũs generis nobilitate insignis, quippe filia Ducis Godefridi, ea tempestate magni & incomparabilis viri. Habuit S. Adelheidis parẽtes. verò eadem Gerbirga quatuor fratres, inter proceres eius temporis prestantissimos, è quibus Godefridus Dux, eiusdem cum patre nominis & dignitatis, obiit absq; coniuge & liberis: secũdus atauus fuit Henrici nupẽr defuncti Imperatoris: ad reliquos duos primariã nobilitatis viri Franciã orientalis, quam Franconiam vocant, suum genus referunt. Porrò duo illi, quos diximus, cum essent mũdi huius amplissimis aucti honoribus, etiam coram Deo conati sunt se virtutum studiosos exhibere: fuitq; illis mascula pro-

les, cui aui nomen impostum, & principatus attributus est: natã etiam sunt eis quatuor filia, è quibus duæ iunãtæ sunt viris prepotentibus & valdẽ opulentis. Harum altera Frater vnus & tres so- Lamentrudis auiã fuit Henrici clarissimi Ducis, & Adelberonis Metensis Episcopi, rores. Fridrici Ducis, fratrumq; eius imprimis illustrium huius temporis virorum. Altera Aluerada Quoddam iridem spectata prole auãta fuit. Aliã duã apud Coloniam Agrippinã Christi seruitio religiõsã mãcipatã sunt, vna quidem in monasterio beatissimã matris Dei, vbi tam religiosẽ vi- vitaẽ genus xit, vt ei postea prefeãta sit: altera Adelheidis, de qua nobis sermo est, in cœnobio sanctarum amplecti- Virginum complexa est monasticum vitã institutũ ad D. Hieronymi prescriptum tur S. Adel- siue regulam: atque in tenera ætate itã se comparauit, vt futurã probitatis & sanctitatis heidis. haud obscura iam tum specimina præberet.

In ipsius pueritiã annis literarum studijs sese applicã, magnos habuit in vera sapientiã progressus, Deo iditã dispẽsante, q̃ sciret eam postea multis profuturã. Cœpit tũ vsque-adeo virtutũ & probitatis augeri incrementis, vt adolescẽtiã annos morũ grauitate trãscenderet, possẽtq; iam in illam competere illud Sapiẽtiã: Senectus venerabilis est, non diuturna, neq; annorũ numero computata. Cani autẽ sunt sensus hominis, & ætas senectutis vita immaculata. Accidit interim, vt Imperatore aduersum Boemos cũ exercitu profi-

proficiscente, frater harum sororū Godefridus strenuam ei nauaret operam, omni bellico apparatu & multo milite stipatus. Qui tamen illic occubuit, & cadaver in patriam difficulter quidem, sed honorificè reportatum est. Eo casu consternati parentes eius, & animo volentes Apostoli sententiam, præterire figuram huius mūdi, ita deinceps utebantur mundo tanquā nō vtentes, toto pectore cælestem patriam suspirantes, quam non ignorabant fore sempiternam: bonorumque omnium, quæ erant Godefridi filij, Deum heredem instituerunt, vt eius anima cælestis paradisi hereditate potiretur. Enim uerò è fundamentis excitauerunt in Vilika templum venerabile, prædijque & mancipijs illud ditauerunt: atque inter se sani & incolumes mutuo consensu decreuerunt cōtinenter viuere, & pro Christi amore communis tori nescire commercia: cum interim meliori spiritus & animorum coniunctione, pariq; in cœpto promouendo opere cura collegatis, vnum illis cor esset & anima vna in Domino.

Et alter quidem, putà maritus, propter frequētes tum suorum, tum exterorum concursus, quos, vt potè princeps, vitare non potuit, specietenus mundo inserviebat, prædia sua inuisebat, & Christi adiutus ope, omnia prudenter & iuste disponebat. Cum autem aliquid dabatur ab hominum strepitu ocij, in honestum negocium id conuertebat, curabatque vt sacerdotes, quos Capellanos vocant, scripta diuina Germanicè ipsi exponerent, quæ ardenti desiderio audire solebat, vt quemadmodum Iacobus hortatur Apostolus, factor esset verbi, & non auditor tantum. Porro eius illustris coniunx, ab hominum turbis prorsus semota, perpetuò māsit eo loco, vbi construebatur monasterium, structura acceleranda prudenti magisterio insistens, atq; etiam Deo fideliter seruiens, nocte ac die vacans precibus & orationibus: ita vt non immeritò possit anteponi illis viduis, quas ob continentia meritum Apostolus veras appellat viduas, quæ post maritorum obitum faciunt ex necessitate virtutem, quam etiam hæc illustris matrona fecit, non vlla adacta necessitate, sed vi diuini amoris impulsæ. Consummata indè monasterij structura, multæ collectæ sunt virgines, quæ diuino vacarent cultui, quibus filiam suam Adelheidem, è sanctarum Virginum monasterio, cui prædia cōtulerunt, accitam præesse voluerunt. Illa igitur ceu prudens dispensatrix constituta in magni patris familiaris domo, omni studio & opere bono aucta est, maternamque subditis curam adhibēs, in tempore illis tritici mensuram fideliter erogauit. Exulrabant itaque in Domino pij parentes, tantum filia suæ ei que subditarum virginum profectum cernentes: sed cum eas cuperent excellentiorem arripere viam, rogabant vt mutato habitu, monasticum institutum consecrarentur. Adelheidis verò, vt ipsa asseruit, cultu vestium professioni ipsius congruentium delectata, illis sese verecundè opposuit, ait Deum non expetere coacta seruitia, sed quæ voluntarij cordis simplex munditia offerat. Eo respōso accepto, parentes eius, salua pietate, ab eo proposito animum suum reuocauerunt.

Porro autem omnibus benè compositis & ornatis, locum illum Imperatori Othoni tertio, regia defensione perpetuò tuendum tradiderunt: qui motus singulari erga eos beneuolentia, locum absoluit & immunem esse voluit ab omni seculari seruitio, eailum libertate donans, qua fruuntur monasteria Gandersheimense, Quedelburgense, & Assnitense: putà, nè quis iudex aut aduocatus vllam ab eo seruitutem exigat, aut in eius confinijs lites agat, nisi quatenus Abbatissæ & monasterio visum sit: vt que perpetuò illis virginibus maneat libera potestas Abbatissam è sua sodalitate eligendi. Vt que ea libertatis donatio rata & firma semper sit, adhibita sunt instrumenta, summi Pontificis & duorum Imperatorum Othonis & Henrici propriæ manūs scriptura & sigillis munita, quæ etiamnum apud nos accuratè asseruantur, nè posteros lateat huius rei veritas. Nec diu post domina Gerbirga, in perseueranti catholica fidei & bonorum operum studio vigilans, Domino vocante, rebus humanis exempta est, illo donanda beatitudinis præmio, quod Dominus in Evangelio vigilantibus seruo promittit. Matre autem orbata Adelheidis, ad Deum, quem à primis ætatis inijs dilexerat, ardentiori animi studio se conuertit, & quod prius vtrique parenti de habitu mutando negauerat, tunc ad animum reuocans, salubriter compuncta est, & quemadmodum monasticum viuendi institutum susciperet, anxie horis omnibus cogitauit. Interim tamen sapienti vsa consilio, noluit subitam vitæ mutationem admittere, sed vires diligenter examinans, apud sese experiri cœpit, posset ne S. Benedicti regulam complecti: timens illud Euangelicum, si quid supra vires temerè tentasset: Hic homo cœpit edificare, & non potuit cōsummare. Itaque

1. Cor. 7.

Monasteriū
Vilecense
extruitur.

Iacob. 1.

1. Tim. 5.

Multæ vir-
gines ibi
congregan-
tur.
Illis S. Adel-
heidis pect.Mater eius
decedit è
vita.
Luc. 12.

Luc. 14.

vescendi hora, spreto carnibus & lautioribus epulis, monasticis cibis cōtenta fuit, neque id tamen sentientibus alijs, quæ illic aderant, dempta sorore vna, quam ob vitæ integritatem secretorum suorum consciam esse voluit. Vtebatur extrinsecus vestibus lineis, sed ad nudum corpus laneis, nobile & delicatum corpusculum edomans, vt posset regulæ perferre iugum.

Cum sic autem anno vno necessarios virium corporis sumptus computasset, eosque sibi ad tolerandos monasticæ regulæ labores sufficere posse confideret, non quidem suis præfidens meritis, sed nitens gratia Dei, id quod animo diu cōcupierat, re ipsa compleuit. Accita enim venerabili Abbatisa & quibusdam alijs è monasterio beatissimæ matris Dei, humili deuotione illarum se subdidit magisterio, vt per illarum doctrinam disceret monasticæ vitæ instituta, simul etiã exhortas subiectas sibi virgines, vt vnã cum ipsa hæc amplecti minimè dubitarent. Quibusdam autem id recusantibus, & ad mūdum reuertentibus illa vehementer condoluit, cupiens cum Apostolo, omnes esse sicut se ipsam. Quæ verò tum Dei, tum ipsius amore retentæ abscedere noluerūt, ijs tam admiranda virtutis exempla de se præbuit, vt quauis illis præfesset magisterij nomine & dignitate, omnibus tamen exactius & studiosius difficilima queque regularis obseruantia instituta seruaret, aliasque nè corruerēt, ieiunijs & precibus sustentaret, & si qua extitissent vitia, ea zelo iustitiæ in ipsis comprimeret exordijs, nè crescētis sanctæ religionis initia suffocarēt. Enimuerò maternam animo retinens charitatem & benevolentiam, & foris exerens iudicij seueritatem, materno affectu flagella exteriori adhibebat homini, vt spiritus saluus fieret in die Domini. Ipsum autem reuerentiæ zelum spiritu mansuetudinis temperare solebat, non ignorās summum ius summam esse iniuriam, & iniustitiam, si modum excedat, verti in crudelitatem. Itaque post castigationes sæpè miserata vicem illarum, quas flagellauerat, ceu mater clemētissima prouocata atatis sorores, quas religiosa vita & benè compositi mores commendabāt, ita compellauit: Valdè me miseret filiarum mearum, quæ duris sunt à me flagellis afflictae. Itaque oro & hortor vos, vt eis quædam piarum consolationum fomenta adhibeatis, nè fortè abundantiori tristitia absorbeantur: sed iam à culpis suis emendata, & Deo & mihi amabiles sese filias exhibeant. Sic illa prudenti moderamine blandimēta terroribus miscens, apud duriores & obstinatioribus, quemadmodum Apostolus monet, tandiū arguendo, obsecrando, increpando instabat, donè vitiorum pestes ab earum animis depelleret.

Pater autè eius dominus Megengor post obitum coniugis triennio superuixit, cunctisque bonis ex Dei gratia auctus, ad celsitiam tendēs duce sapientia & iustitia, in loco, qui *Gellere dicitur, migravit è vita, ab eo coronandus proculdubio, pro cuius amore legitime hæc decertauit. Quæ verò nocte obiit, capsa filie sue Adelheidi in lecto quiescenti, & vt ipsa afferuit, nec planè vigilanti, nec omninò dormienti, quidam ad stare visus est, & ad eius aures suaui modulatione ea propheta verba depromere, Eccè quomodo moritur iustus, & nemo percipit corde: viri iusti rolluntur, &c. Cumque manè hanc visionem sororibus indicare vellet, necdum completo sermone nuncius aduenit, qui patrem eius defunctum retulit. Quem illa curauit in monasterio ab ipso fundato religiosè & honorificè tumulandum vnã cum coniuge. Idem autè ipse postea apparuit in somnis cuidam eius monasterij forori, regio cultu & decore conspicuus. Illa autè diu eum contemplans, nec sine admiratione an ipse esset Megengor percunctans, ab eo hilariter hunc in modum compellata est: Megengor ego dictus sum, cum me corporis grauaret moles: at nunc vocabulo in melius commutato Megengaudius vocor: quandoquidem peccatorum absolutus nexibus, gaudijs fruor sempiternis in patriarcharū & beatorum omnium iucundissima societate.

Porrò autem defuncto patre, virgo nobilissima, libera rerum suarum potita facultate, summopere in eam incumbere curam, nè sorores aliqua rei necessariæ inopia impeditæ, non satis possent exactè tenere viam reuerentiæ: memorque præceptorum S. Benedicti, re ipsa se matrem declarauit, victum vestitumque necessarium vltro eis tribuens, Hyberno tempore post nocturnas preces cum sororibus dormitorium repetebat, diligenterque inspiciens puellarum lectulos, singularum pedes donè incalescerēt, suis confricabat manibus. Infirmas quoque sorores, vt habet regula, non solum prudentibus & sollicitis commēdabat sororibus, sed ipsa quoque eas quotidie inuisebat, & ante earum lectulos humiliter in genua se submittes, capita blandissimè erigebat, cibum & potum

Regulā S. Benedicti cū suis amplectitur. 1. Cor. 7.

Castigat virgines suas.

2. Tim. 4.

Obitus patris eius. for. * Gellere dicitur. Apparet aut Gellere Comitis fuisse: nō enim tunc Duces erāt. Esa. 57.

S. Adelheidi dis erga suas sollicitudo.

ori comiter admouebat, tamque largis generosam faciem rigabat lachrymis, ac si eas omnes ipsa peperisset. Eiusmodi ergo Abbatissæ vigilantia sorores à curis secularibus expeditæ, in regularis vitæ obseruatiâ excrescebant, vt exemplo essent etiam ijs, à quibus monasticæ vitæ instituta didicerant. Cùm sic autem Domino adiuuante rectè composuissent interiora, ad exteriora quoque necessariò se contulit, memorque illius Dominicæ sententiæ, *Quærite primùm in regnum Dei, & iustitiam eius, & hæc omnia adijciuntur vobis: regnum Dei etiam per ipsa exteriora quæsiuit, bona spe freta, se maiora à Domino recepturam.* Ex ipsis enim monasterij possessionibus correm vnâ Domino delegauit, vt ex eius annuis fructibus & prouentibus quindecim pauperes perpetuò vestirentur & alerentur, iubens eisdem quotannis circa Christi natalem diem quindecim solidos numerari. Alios etiam quindecim pascendos instituit ex interioribus monasterij sumptibus, ijsque voluit annuis *Quadragesimæ* temporibus totidem dari solidos, atque in Apostolorum ferijs solidos duodecim, diebus quoque singulis ieiuniorum, quæ vocant quatuor temporum, nummos tres cum plena aliarum rerum erogatione. Sæpè verò admonuit sorores, nè hanc constitutionem vllò vnquam tempore aboleri paterentur, certò illis prædicens, si eam contingeret infirmari, & spiritualium & temporalium eas rerum detrimenta facturâs. Id quod literis annotatum volumus, nè vnquam in obliuionem abeat.

Cùm aliquando totus penè orbis acerba fame affligeretur, eius liberalitate comperita, homines egentes vndique ad eam tanquam ad matrem confluebant, atque in plateis & compitis multi iacentes semiuiui, solitam elemosynarum eius dispensationem expectabant. Tum illa erga omnes commiseratione permota, studuit singulis consulere prompta animi deuotione: sanis quidem & valentibus solidum cibum, nempe panem & lardum porrigens: non benè autem habentibus holera & legumina cum carnibus accuratè decocta: qui verò iam intumuerant, & quorum propemodùm desperata erat vita, eos sorbitiunculis aqua mixtis & modica farinula vel sagina refocillabat: id summo perè curans, nè cibo auidius sumpto, in vitæ discrimen conijcerentur homines diuturna fame confecti. Et hæc quidem illa fecit coram hominibus in gloriam cælestis patris: in abscondito verò, nesciente sinistra, tam ad præstandam miseris elemosynam porrecta erat dextera, vt sæpè nummis carens, quos pauperibus petentibus largiretur, clam sibi detraheret caligas, easque miseris donaret. Atque hæc & pleraque alia, quæ in abscondito, patre suo cælesti vidente, faciebat, magno studio alios celabat: quæ si nos singularitè persequi velimus, nullus erit dicendi finis. Confirmauit igitur Dominus hoc in ea, quod ipse ait: *Omni habenti dabitur, & abundabit.* Cùm enim Dei & proximi charitate ferueret, tanta vtriusque hominis felicitate posita est, vt foris diuitijs, intus virtutum donis spiritualibus polleret, quibus instituit, promouit & firmavit sanctam religionem, itemque diuini seruitij scholas, quæ ei semper nõ mediocri curæ fuere: quas etiam crebro ingrediens, & ex arte Grammatica quæstiunculas mouens, si quam cerneret commodè respondentem, humaniter osculabatur eam, & quodam afficiebat munusculo, spè profectus illius in Domino exultans.

Interim verò sorore eius Bertrada in Christo feliciter obdormiente, beatus Heribertus Archiepiscopus sciens hanc matrem nostram cunctis ornatam virtutibus, voluit eam defunctæ sorori succedere in regimine, licet illa modis omnibus recusaret, indignâ tanto honore se clamitans. Cùm aut Imperatori apud Aquas grani tunc commoranti nunciatum esset, eam neque petenti neque iubenti Episcopo consentire velle, accessit eam, & sororis honore sublimauit. Tum verò in metropolitana Colonienfi ciuitate declaratum est, quid prius illa operata esset in obscuro Iuliacensium tugurio: idque adeò, vt idem sanctus Archiepiscopus testaretur eam cunctis sui ordinis sapientia, religione & sanctitate esse incomparabilem. Vnde etiam factum est, vt tanto is eam amore prosequeretur, vt in rebus diuinis cõstituendis eius libenter vteretur consilijs, eamque admodum reuerenter haberet. Erat enim inter illos magna charitas, & Deo grata familiaritas, ita vt in rebus bonis vnus sententiæ & consuetudinis esse videretur: quo fit etiam, vt dubium non sit eos nunc in vna æternitatis domo pariter commorari. Felicem planè illis temporibus Coloniam Agrippinensem, in rebus omnibus benè constitutam, quando & iste studiosissimus beati Petri imitator, Cleri & populi rector atque doctor extitit, & hæc tam excellens virgo virgineis choris singulari religione præfuit.

Etsi

Multi pauperes famis tempore ab ea fouentur.

Matt. 25.

S. Heribertus Episcopus Coloniensis.

Præfuit S. Adelheidis monasterio S. Mariae.

Etsi autem Coloniensi monasterio precepta erat, at tamen vtrique & Coloniensi & Vilecensi strenuè inuigilabat momentis omnibus, boni pastoris exemplum sequens, & illud Euangelicum sepe commemorans, Cui multum donatum est, multum quæretur ab eo. Illis verò virginibus, quas in cœnobio Vilecensi laete salutaris doctrinæ Domino nutrierat, singularem quandam materni animi beneuolentiam exhibebat: neque id mirum, quando id plerumque carius complectimur, quod carius acquisitum est. Neque splendor omnis Coloniensis gloriæ harum ei memoriam auferre potuit, quin semper doleret corpore se illis interdum abesse, quibus spiritu nunquam non presens erat. Cumque ad eas quandoque accederet, non minori eam excipiebant gaudio, quam si ipsum Dominum viderent. Vt enim gallina pullos colligit sub alas, sic illa omnes mira charitate ac benignitate ad se attrahebat, vultum, habitum, constitutionem singularum accuratè inspicens, & num quem rerum necessariorum ipsa absente defectum passæ essent inquirens. Non enim ferre potuit, ut gregi suo deessent corpori & animæ necessaria. Itaque nunquam nulla sorore sciante in cellarium siue promptuarium ingrediens, vinum, carnes, pisces aliaque multa sibi ipsi suffurabatur, eaque imbecillioris ætatis puellis & fororibus malè valentibus distribuebat: ut si quid de constituta annonæ portione subtraçum esset, hoc furti genere ipsa compensaret. Mâluit autem clam id facere, ut & patris celestis in abscondito videntis promereretur retributionem, & eorum vitaret reprehensionem, qui eam sepe prodigè rerum suarum dispensationis insimulabant.

Quanta cura fuerit virginum Vilecensium.

Nec defuit huic preciosæ virginum gemmæ, omnium virtutum splendore nitenti, miraculorum gloria. Si qua enim soror reliquis in templo cantantibus, sonoræ vocis modulatione non congrueret, à pia illa matre obiurgata, vel etiam in facie manibus caesa, toto reliquæ vitæ spatio clara fuit & delectabili voce. Eundem in modum si quas longa ægritudine laborantes, tanquam ociosas & tempus inutiliter consumentes reprehenderet, confestim à Domino curatæ sunt. Contigit aliquando accessit ab ea cellariam vinum è dolio prominentem. Ea verò nullas necens moras, nè quam inobedientiæ notam incurreret, epistolam vertibulum manu retinens velociter accurrit, sed ubi ad se reuersa id animaduertit, valde timuit ob effusum, ut suspicabatur, vinum. Eam verò consolans pia mater, Nolo, inquit, soror ut huius rei causa vllum animi dolorem suscipias: poterit enim facile hoc prestari damnum virtute & gratia Dei. Interim eamus visum, quid factum sit, & siue bene, siue malè ceciderit, gratias agamus Deo. Eunt igitur pari sollicitudine, sed cum nec guttam vnam è vase excidisse cernerent, cellaria ad beatam Adelheidis pedes corrues, factum hoc memorabile eius sanctitati adscribebat: illa contra diuinæ potentia & sororis obedientia tribuendum asserbat, simul interdicens, nè cui id aperiret, donec ipsa esset in humanis. At illa nefas existimans tantum diuinæ virtutis miraculum silentio tegere, quibusdam fororibus id secretius in laudem Dei indicauit. Adelheidis enim in omnibus, quæ per illam diuinitus fiebant, semper fugit hominum applausus & fauores, prudenter animo considerans periculosum esse laudare prospero cursu nauigantem hoc mare magnum & procellosum, donec feliciter in portum perductus sit.

Claret miraculis.

Res sanè ad miratione digna.

Cum iam autem Dominus pro meritis illam remunerare vellet: reddit enim ille vni cuique, teste scriptura, iuxta opera eius: coepit paulatim viribus corporis destitui, sed solitis virtutum studijs incrementum & augeri. Virtus enim, ut ad Paulum Christus ait, in infirmitate perficitur. Appropinquante igitur die, quo erat abitura ad superos, cura debita provisionis monasterium beatissimæ Dei genitricis Mariæ reuisit, ubi in ipsis ferijs sancti Blasij post cœnam periculoso gutturis dolore correpta est, idque post Completorij preces forori cuidam, quam in suo monasterio educatam, semper apud se habere voluit, signis quibusdam indicauit. At illa sperans nihil fore periculi, lectulum repetijt. Sed beata mater sciens se illo dolore viuendi finem accepturam, noctem peruigilem duxit timore mortis, quam natura hominis reformidat: neque id mirum, cum ipse Christus morte appropinquante tristatus sit. Cumque in lectulo ferre non posset noctis moras, monasteriũ petijt, & nocturnas preces orando anteuerit: atque ita qua potuit virtute seruitio Dei insistens, primo crepusculo Missam sibi celebrandam curauit, corporisque & sanguinis Dominici sacramento se comunivit: ac deinde ad B. Heribertum se confertens, egit cum illo de suis & suarum rebus. Is verò ubi didicit mortem ei impedere, incredibili dolore affectus est, videns se ab illa separari, cui indissolubili charitate deuinctus erat.

Rom. 2.

2. Cor. 12.

Incidit in morbum periculosum.

Matth. 26.

At illa maternum erga suas Vilecenses filias amorem retinens, eis per nuncium significauit se non nisi leuiter agrotare, ne eas dolor immodicus perturbaret: simul orans ut quamprimum ipsam inuiserent, quod tamen illæ imminentis miseriam prorsus infœcia, in crastinum distulerunt. Interim sancta illa anima carnis ergastulo absoluta, gaudia paradisi, ad quæ viuens infatigabili animi studio suspirauit, æternum cum Christo regnatura felicissimè petijt. Quod ubi ad Vilecenses perlatum est, quales illic gemitus, qui luctus extiterit, piget referre, cum magis flere libeat, quàm tantæ miseriam & calamitatis meminisse. Cuius tamen desolationis illæ vel maximum credebant fore remedium, si defunctam possent in suum recipere monasterium. Atque ea causa Archiepiscopum aduentantes, & ad eius vestigia se crebrò aduoluentes, cum lachrymis implorabant clemenciam eius, ut iuberet corpus defunctæ apud ipsas sepeliri, à quibus illa nunquam separari voluisset. Sed ille spiritu preuidens, quid per illam Dominus propediem esset operaturus, aliquandiù durum se præbuit & inexorabilem: tandè tamen lachrymis earum victus, monente Domino, misericordia erga afflictas mouebatur, corpusq;

Feliciter ad celos proficiscitur.

Præclarum fanè S. Heriberti de S. Adelheide testimoniu.

illis reddens, sic lachrymabundus ait: Equidem si corpus sanctæ Agathæ virginis, cuius hodiè festus die agitur, hic iam coram me haberem, ut mihi Deus testis est, haudquam illud huic corpori anteferrem, cum dubium non sit huius animam multi precij esse apud Deum. Atq; ita facta Vilecensibus corporis abspertandi potestate, ipse Deo dignus Episcopus cum vtriusque sexus ordinibus & totius vrbanæ populi frequentia subsecutus est. Postquàm autem sacrum corpus in naui repositum fuit cum sacri apparatus honore, necdùm dispositis remis, contra fluminis impetum fursùm tendebat nauis, idque ea velocitate, ut facile indè posset virtus diuina agnosci, nec difficulter intelligerent Colonienfes, Dominum noluisse Vilecenses virgines orbari talis sacro crato corpore. Deindè celebratis exequijs, & anima in cælis exultante, neptis eius ex sorore, quam illa educauerat, Deo volente in eius locum subrogata est: quæ quidem multa vitæ integritate, & vultus atque staturæ elegãtia, generis nobilitatem præ se ferebat.

Insigne miraculum.

Veniamus nunc ad miracula, quæ Dominus per illam declarauit, eique laudum officia persoluamus, cuius munere promeruit, si quid Deo dignum operata est. Ante tricesimum obitus eius diem pauperibus ob elemosynam impetrandam ad monasterium confluentibus, quidam inter alios cæcus aduenit: qui sui ductoris negligentia incautè impingens in saxum, quo tumulus eius claudabatur, totus humi corruit, sed mox sanctæ virginis meritis surrexit visu donatus. Quo quidem miraculo moeror ex eius obitu sorores occupas profligatus est, & in omnibus domicilijs nostris lætitia perfonnit. Successit verò aliud miraculum maius, quod hæsitatione omnem penitus absterfit ab animis quorundam, de priori signo dubitantium.

Cæcus recipit visum.

Mulier quædam vlcere in cruribus dire vexata, non nisi scipioni innixa ingredi potuit. Ea igitur in visu admonita, venit ad beatæ Adelheidis monumentum, atque illic eius precibus curata est. Quod cum illa in Dei laudem propalaret, alia quædam mulier eam dixit id fingere & comminisci: sed ea non multò post à diabolo arrepta est. Cum autem multis ille exorcismis exire cogeretur, virtutes Christi, quas per beatam Adelheidem effecisset & effecturus esset, tandè confiteri compulsum est. Itaque ad eius sepulcrum pertractus, cum multo vomitu è foemina discessit. His verò atque alijs diuulgatis miraculis, ingens hominum concursus factus est tam ex longinquis quàm propinquis regionibus, ita ut monasterij ambitus propemodùm peruius videretur, & sororum quies non mediocriter interturbaretur. Nam cum adhuc in corpore degeret virgo sanctissima, orauit ut postquàm è vita abiisset, non in sacratis locis, sed intra monasterij ambitum sepeliretur. Sed Dominus respiciens humilitatem ancillæ suæ, tanquam diceret, Amica, ascende superius, eam honorificè intra muros monasterij receptam, cum ceteris sanctis suis memoria perenni curauit celebrandam.

Demon expellitur.

Aliud miraculum.

Nobilis quidam ob admissum flagitium à summo Pontifice vinculis ferreis ligatus, cum multa Sanctorum visisset loca, ad huius virginis tumulum tanta viliberatus est, ut procùl dissilientium vinculorum sonus ab omnibus, qui in monasterio erant, audiretur. Eum verò Abbatissa veneranda, materteræ suæ humanitatem imitari volens, aliquandiù humanissimè tractauit vnà cum fratre eius germano, qui licet à culpa eius immunis esset, tamen communicato cum illo labore, demptis vinculis, eam culpam expiare contendit. Postquàm autem adhibitis fomentis, manus emortuæ restituta sunt pristino vigori,

vigori, lætos & iucundos, equis & vestibus instructos eos à se dimisit. Sanatus est etiam quidam paralyticus, aurium & oculorum officio priuatus. Porrò si quis inops ei non tam de facultate, quàm prompta voluntate quippiam obrulisset, per eius intercessionem deinceps res necessarias sibi sensit suppetere. Quod nè cui dubium videatur, certo exemplo id verum comprobabimus. Mulieri cuidam pauperula nocturna visione sancta virgo appàrens, iussit vt ex suo labore vestem sacram, quam albam vocant, ipsi offerret. Illa respondente id se prae inopia non posse, Adelheidis iussit eam suo nomine manè petere subsidium à vicinis. Quod cum impigrè fecisset, tãta ei lini copia data est, vt non modò albam, sed etiam sibi ipsi vestem necessariam indè conficeret. Alba deindè ad sepulcrum virginis allata, tanta cœpit per omnem vitam rerum copia abudare, vt quotannis eò vel bouem, vel porcum, vel alia quædam munera adduceret. Sed cum omnia beatæ virginis miracula singulatim referre non possimus, quædam ex ijs commemorabimus, quæ nostris temporibus facta vel visu vel auditu didicimus.

A ppàret
cuidã pau-
peri fœmi-
na.

Fœminæ cuiusdam filius octennis, totidem annis membrorū omnium, præterquàm linguae & oculorū, officio destitutus fuit. Ei verò sancta virgo quadam nocte in somnis visã est oēs ipsius neruos relaxãsse. Itaq; alta voce eo exclamante, excitati sunt omnes qui in domo erant, ad eiusque lætulum properantes, viderunt illum sanatis membris omnibus ceu exanimem iacere. Sed post horæ interuallum ad se reuersus, narrauit visionem, petijtque multa instantia à parentibus se deduci cum oblatione ad sepulcrum virginis. Mox ergò iumento imponitur, sed in ipso itinere, vt maior Dei virtus apparet, cum per pontem cuiusdam fluminis transirent, iumentum cum puero in aquas decidit, & tota ferè hora ab omnium conspectu subductum fuit. Eo casu vltra modum afflicti parentes pueri, præ nimio dolore sanctam Adelheidem non solùm nullius apud Deum meriti, sed etiam crudelem & inhumanam appellabant: cum ecce subitò vident iumentum cum puero illæsum ad litus peruenisse. Tum verò summa hilaritate perfusi, in ferijs sancti Gereonis, cum ad preces nocturnas primo signo excitarentur sorores, Vilikam ingressi sunt, & quæ gesta essent, omnibus exposuerunt. Liberatus est præter hunc etiam quidam dæmoniacus, qui postea quotannis censum illic obtulit. Sed nè longiores simus, nouerit Lectòr nullo non genere miraculorum, dempta mortuorum excitatione, eam ornata esse à præpotente Deo, cui laus est & gloria per infinita secula seculorum, Amen.

Puer cõtra-
ctus ab ca-
sanatur.

Præclarum
miraculũ.

MARTYRIVM SANCTORVM ET GLORIOSO-
RVM CHRISTI MARTYRVM, FAVSTAE, EVELASII,
& Maximini, authore Simeone Metaphraсте.

N illis temporibus erat sancta martyr Christi Fausta in civitate Cyzico, imperate Maximiano, diuitibus parentibus nata & fidelibus. Ab eis autem educata in Christi dogmatibus, relicta est orphana, cum esset tredecim annos nata: & de cetero vacabat ieiunio & orationi, & meditationi diuinarum scripturarum. Quamobrem conuenienter voci Domini, non poterat abscondi ciuitas, sita supra montem, sed eius peruenit fama vsque ad aures Imperatoris Maximiani, statimque mittit primum sui palatij, nomine Euclasius, in ciuitatem Cyzicum, vt quæreret & inueniret Faustam, Christi sponsam, sic iubens: Si ei quidem persuasum fuerit, vt sacrificet, rectè habue-

FEBRUAR. 6.
licet Lati-
na Marty-
rologia ha-
beant 20.
Septēbris,

Matt. 5.

rit: Sin minùs, projice eam in fluentum.

Euclasius autem vadens Cyzicum, inuenit ipsam ætate quidem infantem: fide verò & prudētia valdè senem. Quamobrem cum ipsa adducta fuisset ad tribunal, vis ei afferebatur, vt dijs, qui non sunt, sacrificaret. Sancta autem dixit ei: Ego ijs dijs non sacrifico, qui sunt surdi & cæci, & nullo sensu præditi, cum sint opera manuum hominum. Habeo enim patrem & sponsum Iesum Christum in cælis, nec possum eum relinquere, nec per-

Ffff 3 dam